

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ТА НЕФРАЗЕОЛОГІЧНІ СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ У РОМАНІ LYANE GUILLAUME “LES ERRANTES. CHRONIQUES UKRAINIENNES”

Анастасія Мажак

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ

Фразеологізми – джерело своєрідності літератури. Їх значення завжди відрізняється від семантики слів, які вони поєднують. При перекладі художнього тексту фразеологізми можуть передаватися в різних аспектах, таких як: метафоричний аспект, словосполучення, омоніми тощо, про які йдеться в цій статті.

Ключові слова: нефразеологічний переклад, метафоричний концепт, неологізми, контекстуальний переклад, омоніми.

При перекладі художнього тексту часто виникають проблеми при виборі правильного та адекватного фразеологізму, який з найбільшою точністю передавав би не лише значення фразеологічної одиниці мови оригіналу, а й емоційне забарвлення цієї одиниці (Новікова, 2015: 204). Ці факти висувають високі вимоги до знання перекладачем книжкових пластів лексики як мови-джерела, так і мови-реципієнта. Проблемі перекладу ФО присвячено чимало робіт. У рівній мірі це питання висвітлювали у своїх працях Я. Рецкер, В. Комісаров, Л. Бархударов, С. Влахов, С. Флорін та ін. Часто, з метою отримання адекватності та еквівалентності під час перекладу застосовуються перекладацькі трансформації (Яцків, Цюпа, 2018: 127).

У процесі перекладу ФО мови-джерела можуть бути передані фразеологічним способом за умови, якщо мова-реципієнт містить повні еквіваленти до них, але часто трапляються випадки, коли наявний в одній мові фразеологізм просто не існує в іншій, що призводить до необхідності застосування нефразеологічного перекладу (Новікова, 2015: 207). Спробуємо продемонструвати особливості цих двох видів перекладу на прикладі роману Lyane Guillaume «Les Errantes. Chroniques ukrainiennes» та його української версії.

Загалом труднощі перекладу ФО полягають у тому, що перекладачем має бути чітко осмислено та передано їх образне значення та метафоричний

концепт (Телія,1981: 47). Таку проблему перекладу може проілюструвати наступний приклад: *Pour Oxana, Tchernobyl avait fait de la poésie classique un «truc dépassé»* (Guillaume:150); *Для Оксани Чорнобиль перетворив поезію на «зайву річ»* (Гійом: 202). Так, при аналізі текстових фрагментів, ми бачимо, що перекладачем не дібрано відповідник до фразеологізму *«truc dépassé»*, натомість ФО передається за допомогою звичайного словосполучення.

Дуже часто добір аналогів вимагає детального аналізу характеру та контексту перекладеної фразеологічної одиниці та її відповідника. Розглянемо наступний приклад: *Les langues mènent leur train au komunalka ! Et ces dames ne l'ont pas en poche!* (Guillaume:152); *Язики шикарно розвиваються у комунальці! І ці дами не тримають їх у кишенях!* (Гійом: 205).

У цьому реченні надані авторкою фразеологізми є неологізмами, що використовуються для того, щоб показати, як донька головної героїні плутає сталі вирази французької мови. Відповідно, перекладачем застосовується метод калькування для їх передання. Також перекладач подає додаткове пояснення: *«Язики шикарно розвиваються»* чи *«живуть у розмовах»*. Оксана переплутала два вирази *«жити в розмовах і «йти своїм шляхом»*.

Багато науковців вважають буквалізм однією з найпоширеніших помилок під час перекладу, однак, у процесі аналізу тексту перекладу роману неодноразово можна побачити, що перекладач звертається до буквальної передачі лексичних одиниць: *Ou cet «homme à la Volga» bourré d'as, cossu d'or qui t'a conduite à l'hôpital pour accoucher ?* (Guillaume:152); *Чи той «чоловік з Волгою», напханий тузами і заможний золотом, який вивіз тебе до пологового будинку* (Гійом: 206). У цьому прикладі авторка акцентує на тому, що Оксана переплутала вирази *«напханий по зав'язку» і «шитий золотом»*.

Прикладом нефразеологічного перекладу може служити наступний фрагмент, у якому перекладачем передано лексичні слова з урахуванням авторського художнього стилю: *Grâce à moi, Mamouchka, tu vas faire des économies, se plaisait à souligner Oxana, et pouvoir mettre l'argent à côté* (Guillaume: 206); *Завдяки мені, мамочко, ти заощаджуєш, – любила підкреслювати Оксана – Ти можеш відкласти гроші убік* (Гійом: 330).

У тексті перекладу роману також часто можна зустріти контекстуальний переклад, який не є третім після фразеологічного та нефразеологічного способів перекладу, що, як правило, відноситься або до першого, або до другого способу. Іноді він також може бути нульовим перекладом, коли ФО ніби розчиняється в контексті перекладу. У наступному прикладі бачимо, що застосування дослівного перекладу для контекстуального перекладу нічого не дає читачеві, а осмислення, швидше за все, не вдалося ввести до тексту: *Arrête de me tirer les petits verres dans le nez, protestait Oxana. Je gagne ma vie, je n'ai pas de compte à te rendre* (Guillaume: 231); *Годі витягувати з мого носа скляночки – протестувала Оксана; Я сама заробляю собі на життя і не мушу звітувати перед тобою* (Гійом: 325).

Зміст речення в тексті оригіналу є досить цікавим, адже Оксана за своєю звичкою, переплутала омоніми (французькою «скло», «склянка», «хробак», «зелений» і прийменник «до» звучать однаково). Жартівливий французький вираз «витягувати хробаків з носа» не має повного еквіваленту в українській мовній картині світу, саме тому переклад речення без додаткових приміток перекладача був би незрозумілим для читачів.

Таким чином, можна дійти висновку, що теорія перекладу для кожної з пар мов визначає систему фразеологічних одиниць у мовах оригіналу та перекладу, безпосередньо формулюючи рекомендації перекладачеві про доцільність використання відповідників кожного типу за певних контекстуальних умов.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

- Гійом Л. Блукальці Українська хроніка / пер. з фр. Г.Чернієнко. Київ : Пульсари, 2019. 300 с.
- Новікова Т. В. Переклад фразеологізмів крізь призму теоретичних досліджень. *Наукові записки Національного університету Острозька академія*. 2015. №. 52. С.204-207.
- Яцків Н.Я., Цюпа Л.В. Перекладацькі трансформації авторських афоризмів Давіда Фонкіноса у романі «Наші розставання». *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Том 29 (68) № 4, 2018, С.126-131.
- Телія В.Н. Типи мовних значень. Зв'язані значення слова в мові. М.: Наука, 1981. 269 с.
- Guillaume L. Les Errantes. Chroniques ukrainiennes. Éditions du Rocher, 2014. 254 с.

Phraseologisms are the source of originality of literature. Their meaning always differs from the semantics of the words they combine. When translating a literary text, idioms can be conveyed in various aspects, such as: metaphorical aspect, word combinations, homonyms, etc., which are discussed in this article.

Keywords: *non-phraseological translation, metaphorical concept, neologisms, contextual translation, homonyms.*